

Dobravi pri Brežicah ter končno v brežiški muzej, kjer je poleg zanimive arheološke zbirke zelo vredna ogleda še narodopisna, poleg tega pa še posebna oddelka za zgodovino kmečkih uporov in izseljenstvo ter slovita poslikana baročna dvorana (največja v Sloveniji). Ekскурziji je zgodovinska in arheološka pojasnila dajal ravnatelj brežiškega Posavskega muzeja, prof. Stanko Škaller, slavistična pa T. Logar, J. Zor in J. Toporišič.

Družbenopolitična pomembnost prireditve je bila poudarjena s sprejemom pri predsedniku ljubljanskega mestnega sveta, inž. M. Košaku, znanstveno-pedagoška pa s sprejemom pri rektorju univerze, prof. dr. inž. M. Grudnu; dekan fil. fakultete, prof. dr. D. Cvetko, pa je sprejel skupino zamejskih Slovencev.

Seminarja se je udeležilo 105 ljudi iz 19 držav: Avstrije — 15, Bolgarije — 3, Češko-Slovaške — 6, Danske — 1, Francije — 4, Italije — 33, Jugoslavije — 1, Kanade 1, Madžarske 2, DR Nemčije — 3, ZR Nemčije — 10, Nizozemske — 2, Norveške — 1, Poljske — 7, Romunije — 5, Sovjetske zveze — 2, Švice — 1, Velike Britanije — 1, Združenih držav Amerike — 7. Večina (92) jih je dobila našo posebno štipendijo, preostalih 13 pa se je seminarja udeležilo na lastne ali druge stroške. Predavanj so se udeleževali tudi tuji študenti, štipendisti naše države, in drugi gostje.

Po znanstveni ali zaposlitveni lestvici je bilo med udeleženci seminarja 17 univerzitetnih učiteljev in znanstvenih sodelavcev, 23 asistentov, aspirantov ali lektorjev univerz in znanstvenih akademij, 10 kulturnih delavcev in prevajalcev, 22 srednješolskih profesorjev in učiteljev, 32 študentov in 1

dijak (koroški Slovenec). — Vsak seminarist je prejel knjižni dar v višini 400.— ND. Seminar so financirali: Izvršni svet SRS, Izobraževalna skupnost SRS, Sklad SRS za pospeševanje kulturnih dejavnosti, Zvezna komisija za kulturne stike s tujino, Društvo slovenskih pisateljev in RK SZDL — Komisija za manjšinska vprašanja.

Seminar je kot izjemno pomembna manifestacija slovenskih duhovnih znanosti in narodne samobitnosti in enotnosti vseh Slovencev pri udeležencih seminarja naletel na zelo ugoden odmev. Je ena najbolj otipljivih oblik naše povezanosti s svetom, organ posredovanja informacij o našem jeziku, literaturi in kulturi in neposredni razširjevalec našega jezika ter leposlovnih in znanstvenih del. Njegov nadaljnji obstanek je zaradi tega nujen.

V zvezi s VII. seminarjem slovenskega jezika, literature in kulture so nastale naslednje bibliografske enote:

1. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 9 str.
2. Program VII. seminarja slovenskega jezika, literature in kulture. 5.—17. julija 1971, Ljubljana. 4 str.
3. (Predavanja) VII. seminarja slovenskega jezika, literature in kulture. 337 str.

Glede na pravkar povedano odziv na ta seminar v javnih obćilih, čeprav kolikostno morda večji kot doslej, vendarle ni odseval kakovostne in celotnostne pomembnosti te prireditve (prim. Delo, radio, televizija), saj se naš novinar v tej zvezi zanima skoraj le za izjemne posameznosti ali pa za malo povedne splošnosti.

Jože Toporišič
Filozofska fakulteta v Ljubljani

CELJSKI SEMINAR O VPRAŠANJIH SODOBNEGA SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA IN NJEGOVEGA POUČEVANJA

1

Tridnevni seminar za učitelje slovenščine (v Celju od 24. do 26. septembra 1971) je bil tudi vsebinsko zaokrožen v tri enote: slovenski jezik v osnovnih in srednjih šolah, vprašanja zvrsti in kulture sodobnega knjižnega jezika, socialna in kulturnozgodovinska podoba Kozjanskega (poučni izlet). Seminar je vsebinsko pripravilo Slavistično društvo Slovenije, organizacijske

naloge pa je rešila celjska podružnica SDS, ki ji predseduje *Božena Orožnova*. Udeležba je bila vsaj prvi dan izredna, saj je predavanja poslušalo okrog 400 slavistov, med njimi precej slovenistov iz zamejske Slovenije.

Petkov dopoldanski program je bil kar preveč obsežen. Po pozdravnem nagovoru predsednika SDS *Franca Zadavca*, ki je posebej poudaril vlogo in moč kultivirane

knjižne besede v narodovem življenju, je ravnatelj celjske študijske knjižnice *Vlado Novak* spregovoril o slovenskih jezikoslovcih in literarnih zgodovinarjih s celjskega pokrajinskega območja. Čeprav oznake posameznih avtorjev niso mogle biti izčrpne, je bila vsebina predavanja, ki je bilo zgoščeno in pregledno, za večino poslušalcev nova.

V drugem delu dopoldanskega programa se je zvrstilo kar šest referatov o slovenskem jeziku v naših šolah. *Stanko Kotnik* in *Jože Toporišič* sta govorila o učnih načrtih; prvi je v referatu z naslovom *Moč in nemoč učnega načrta* za osnovno šolo kritično ocenil že samo metodo sestavljanja učnih načrtov, ki ne upošteva dovolj pozitivnih izkušenj ob prejšnjih načrtih, zadržal pa se je tudi pri nekaterih posameznostih novega učnega načrta za slovenščino. Toporišič je dal celovit pregled učnih načrtov za vse tri tipe slovenskih srednjih šol (gimnazija, srednje strokovne šole, poklicne šole) in označil cilje, ki naj jih doseže učitelj slovenščine v teh šolah. (Predavanje je bilo objavljeno v JIS XVII, 3, 72—76.)

V poseben okvir bi spadala poročila jezikovnih svetovalcev *Iva Zrimška*, *Jožeta Fila*, *Mihe Feguša* in *Petre Dobrile*. Po zamisli pripravljalnega odbora naj bi referenti na temeljih analize jezikovnega pouka v osnovni šoli, gimnaziji, srednjih strokovnih šolah in poklicnih šolah prikazali današnjo šolsko resničnost in poskušali najti poti za izboljšanje tega ne preveč spodbudnega stanja. Tež želji so referenti le deloma ustregli, večinoma so se preveč zadrževali ob splošnih načelih in »smotrih« pouka materinščine, ki so znana in seveda sprejemljiva. V razpravi o prvi in drugi skupini referatov so se oglasili *J. Sivec*, *J. Toporišič*, *B. Pogorelec*, *M. Feguš*, *Š. Barbarič*, *M. Medvedova*, *D. Petrovičeva*, *Ostrčeva* in *F. Varlova*. Sivec je pojasnil, da so bile skupine, ki so sestavljale načrte za posamezne predmete, sestavljene tako, da so v njih enakopravno sodelovali predmetni znanstveniki, praktiki in pedagogi. Toporišič je obžaloval, da je bil Kotnikov referat preveč teoretičen, zavračal pa je tudi njegove kritične pripombe glede razdrobljenosti novega učnega načrta za osnovno šolo. Prav tako je Toporišič zavrnil Feguševo trditev, da slavisti z univerze niso dovolj pripravljani za poučevanje slovenskega jezika. Ob referatu *P. Dobrile* je *T. pripomnil*, da slovenist na poklicnih šolah ni strokovno podkovan za poučevanje umetnostne zgodovine, zato predlaga, naj ta predmet prevza-

mejo strokovnjaki. Med mnenji drugih razpravljavcev velja posebej omeniti naslednja: nekaj slovnice mora sistematično spoznati tudi osnovnošolec, učitelji slovenščine bi se morali po diplomi še obvezno izpopolnjevati, učni načrti se prepogosto spreminjajo, učinkovitost pouka je večinoma odvisna od učitelja, tedenskih ur za slovenščino v nobenem primeru ne bi smeli krčiti, dosedanji načrti so prenatrpani z dejstvi, brez dobrih učbenikov ni zagotovila za dober pouk.

Popoldanska predavanja bi lahko imela skupen naslov: Slovenska sintaksa v šoli. *Francka Varlova* je pregledno in nazorno prikazala slovnico zgradbo stavka (priredne in podredne odnose med členi), *Breda Pogorelčeva* je govorila o pouku sintakse v srednji šoli, *Berta Golobova* o pomanjkljivostih pri pouku sintakse v osnovni šoli in *Ivanka Arzenškova* o stilnih napakah sintaktičnega izvora (v osnovni šoli). Predavanje *B. Pogorelčeve* je bilo zastavljeno docela teoretično, premalo se je oprla na analizo sedanjega stanja tega slovnicega področja v srednji šoli; nasprotno pa je Arzenškova kar preveč anekdotično pripovedovala o svojih posebnih metodičnih prijemih pri pouku materinščine v višjih razredih osnovne šole.

V razpravi sta se najprej oglasila *M. Dolgan*, ki se je zavzemal za enotnost sintaktične terminologije, in *M. Feguš*, ki je menil, da poslušalci premalo vedo, da bi lahko enakopravno razpravljali, zato jim je predlagal, naj samo sprašujejo; zavzel se je za uveljavitev Toporišičevega SKJ 1—4 v srednjih šolah. *Š. Barbarič* bi želel od poslušalcev odgovor na vprašanje, v kolikšni meri so bile Toporišičeve knjige v praksi uspešne.

J. Toporišič je v svoji oceni referatov poudaril, da govorimo tudi v sintaksi že isti jezik kot moderne jezikoslovne smeri po svetu; zadovoljen je bil z referatom *Varlove* in *Golobove*. K izboljšanju pouka sintakse bi gotovo pripomogla podrobna analiza napak v domačih in tujih zvezkih, ki naj bi jo pripravili jezikoslovno razgledani slavisti. Tudi Toporišič se je zavzel za pomenjenje slovnice terminologije. *S. Kokalj* in *M. Prelesnik* sta poudarili zlasti tole: v šoli vedno zmanjkuje časa za utrjevanje snovi, učbeniki in načrti niso vedno usklajeni, učitelji bi se morali seznaniti na seminarjih z novostmi v stroki, predno jih vpeljemo v šolo.

F. Jakopin
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Sobotni dopoldanski program je predvideval razpravljanje o dveh glavnih temah: o zvrsteh in kulturi jezika. V okviru prve teme naj bi bil F. Novak podal pregled tega, kar se je o jezikovnih zvrsteh pri nas že pisalo, preostali referenti pa naj bi bili podali glavne značilnosti pokrajinskih pogovornih jezikov. Tako je F. Jesenovec tudi res prikazal celjski pogovorni jezik, J. Seražin pa tržaškega (za Maribor, Ptuj, Murško Soboto, N. Gorico... žal ni bilo mogoče dobiti referentov). V okviru druge teme naj bi bila M. Orožen podala pregled našega dosedanega razpravljanja o kulturi slovenske knjižne besede, drugi referenti pa naj bi bili prikazali konkretno tako problematiko v posameznih funkcionalnih zvrsteh jezika. Nastopila sta samo dva referenta: J. Dular je predaval O časniskarskem jeziku, F. Novak pa o Slovenskem poslovnem jeziku (referentov za strokovni in radijsko-televizijski jezik žal ni bilo mogoče dobiti).

Ker so nekateri referenti zadano temo pojmovali precej svobodno, se je dejanska uresničitev programa pokazala predvsem kot razpravljanje o zvrsteh jezika, medtem ko je bil problem jezikovne kulture teh zvrsti odrinjen na obrobje. Prav tako ni prišlo do pravega pregleda nad tem, kar se je o zvrsteh jezika pisalo doslej.

France Novak je v referatu Slovensko jezikoslovje o zvrsteh jezika razpravljal najprej o poimenovanjih za ta pojem (*jezik — vrsta — zvrst — funkcijski (funkcionalni) stil — govorica ipd.*). Kljub temu, da je v Skj 1—4 in v Sskj I, ki imata oba zelo široko funkcijsko območje, sedaj v rabi izraz *zvrst*, se avtor menda bolj zavzema za izraz *stil*. V nadaljnjem je spregovoril o tem, kako smo se pri nas zavedali funkcionalne razslojenosti knjižnega jezika, in sicer najprej v plasti besedja, sicer pa v glavnem le, kolikor je šlo za jezikovne slabosti poslovnih in publicističnih besedil. Klasifikacija funkcijskih zvrsti se je pojavila še v 60-ih letih v radijskih jezikovnih pogovorih po zgledovanju na Čehe, na »podlagi priznavanja stilne diferenciranosti knjižnega jezika pa sta narejena v glavnem« Slovenski knjižni jezik in Slovar slovenskega knjižnega jezika. (Oba sistema je referent nato medsebojno osvetlil in skušal dopolniti.)

Referat o celjskem pogovornem jeziku je France Jesenovec medtem že objavil v JiS-u. Metodološko se naslanja na razpravo

o slovenskem pogovornem jeziku J. Toporišiča in prinaša lepo število za celjski pogovorni jezik značilnih prvin. Diskusija Jože Meze je potem opozorila na (sicer znano) potrebo ločitve splošnopogovornih in narečnih prvin od čistih pokrajinskih pogovornih, Viktor Majdič pa je navedel nekaj problemov, ki bi jih bilo treba upoštevati pri podrobnejšem ugotavljanju podobe celjskega pogovornega jezika.

Jože Seražin je v svojem poročilu uvodoma podal pregled prvin (zgodovinskih, političnih, šolskopoličnih, družbenih, narečnih), ki obrazijo pogovorni jezik Trsta, nato pa prešel na naglasne, glasovne, oblikoslovne, skladenjske in leksikalne značilnosti tržaške pogovorne zvrsti. Referat bi kazalo natisniti posebno zato, da bi se v njem zbrane lastnosti tržaške pogovorne besede učiteljem slovenščine strnjeno zavestile in bi hkrati spodbujale k dopolnitvi.

Janez Dular je v svojem referatu uvodoma pokazal na naše pretežno obsojevalno mnenje o časniskarskem jeziku, nato pa v treh miselnih odstavkih podrobneje razčlenil njegove slogotvorne prvine ter funkcijsko (uvodnik, poročilo, reportaža, reklama, podlistek itd.) in slogovno razslojenost. — Probleme slovenske časniskarske besede vidi referent v namenoma težkem ali splošnem kodiranju obvestila, v čisti referativnosti, ki novinarju omejuje svobodo ubesedovanja, v slabem obvladanju slovenske knjižne norme in stilistike izraza ter v podcenjevanju vrednosti dognanega besedila. Iz tega piscu naravno sledijo tudi naloge za jezikoslovje: sistematično raziskovanje slovenskega časniskarskega jezika (ki naj bi nam dalo moderno knjigo o slovenski praktični stilistiki), vzgoja jezikovno razgledanih in tenkočutnih časniskarjev in lektorjev (za prvo bi po našem mnenju morala veliko več storiti fakulteta, na kateri se naši časniskarji šolajo) ter vzgoja zavesti, da je dober jezik učinkovitim besedilom potreben. — Predavanje je bilo podprto z bogatim ponazorovalnim gradivom, in bi ga bilo treba, kot je menila tudi diskusija, tiskati.

Povedano velja tudi za referat Franceta Novaka (Slovenski poslovní jezik). Referent je to zvrst skušal predvsem definirati (»besedila, ki jih uporabljajo /.../ gospodarske organizacije, trgovine, upravni organi, sodišče, učne in druge ustanove, družbene in politične organizacije za sporazumevanje o delovnih vprašanjih«). Poslovni jezik ima svojo govorno in pisno obliko, je diferenciran glede na vrste svojih tvorcev in naslovnikov (trgovski, upravni, gospodarski, sod-

nijski). Da, kot pričajo glasovi v javnosti, ni tak, kot bi moral biti, je pač tudi posledica tega, ker je jezikoslovno preslabo preiskan in se v šolah preslabo poučuje. Stilotvorne prvine te zvrsti so avtorju zlasti: modeli, vzorci, obrazci; težnja po preglednosti, kratkosti, jasnosti; čustvena nezaznamovanost izraznih sredstev, tipično strokovno izrazje, zgradba sporočila in časovna tipičnost. Referent je obravnaval še nekaj primerov konkretne rabe stilotvornih prvin in iskal korenine odklonom od sistema knjižnega jezika in od stilistične norme. — Tudi ta referat bi kazalo čim prej objaviti.

Referat *Martine Orožen* je omahoval med obravnavo tega, kar je narekoval naslov (Slovensko jezikoslovje o kulturi slovenskega jezika), in med podajanjem stilnih norm v obdobjih naše jezikovne in zlasti slovstvene zgodovine. Avtorica se je posvetila bolj temu drugemu in zlasti za starejša obdobja podala zanimiv pregled takih hotenj in usmeritev. Zaradi tega pa še zmeraj ni prikazano naše zlasti novejšje prizadevanje za kulturo slovenskega knjižnega jezika, ki je očitno ne le dovolj raznovrstno, ampak tudi obsežno, da bi lahko bilo (kot je bilo v načrtu) samo predmet natančne obravnave in ocene. Bo pač kdo drug moral odgovoriti na vprašanje, kaj je z našo sodobno praktično stilistiko (Breznik, Sovre, Kolarič, Bajec, Gradišnik, Moder, Toporišič, Urbančič, Pogorelec, Korosec, Trdinova... — da omenim najvažnejše); iz kakšnega koncepta izhajajo posa-

mezni avtorji, kako ustrezajo potrebam slovenske besede v sedanjem času, kakšen odmev imajo pri uporabnikih slovenskega knjižnega jezika, kaj bi bilo treba storiti, da bi pri vsem tem skoraj brezbrežnem pisanju dospeli do rešitev, ki bi nekako zedinile prizadevanja za učinkovito, lepo, svobodno in našo samosvojo slovensko besedo.

Poznavalcu slovenskega jezikoslovja ob celjskem razpravljanju o zvrsteh in kulturi slovenskega knjižnega jezika ni moglo uiti navdse razveseljivo dejstvo, da so o perečih problemih slovenskega jezikoslovja dokaj enakopravno razpravljali ljudje iz vseh vrst naših ustanov (gimnazije, univerza, akademija znanosti, založniško podjetje Delo). V tem vidim začetek koristne aktivizacije čim širših slavističnih krogov pri razreševanju pereče problematike, in samo želeti je, da bi prišlo do večje tvorne odzivnosti na tako raziskovalno delo še pri naši prosvetni operativi — tem mostu, po katerem znanstvene in strokovne ugotovitve prehajajo med neposredne uporabnike teh spoznanj.

Popoldne so se udeleženci seminarja zbrali na celjskem slovenskem pokopališču (na Golovcu) ob grobu velikega slavista in slovenista Vatroslava Oblaka; o pomenu njegovega dela je govoril *Franc Jakopin* (prim. Celjski zbornik 1964, 145-51). V poznih popoldanskih urah so si slavisti ob strokovni razlagi ogledali še celjski muzej in študijsko knjižnico.

Jože Toporišič
Filozofska fakulteta v Ljubljani

SEMINAR JEZIKA IN LITERATURE ZA TUJE SLAVISTE V BEOGRADU

Seminarje nacionalnega jezika, literature in kulture, kot jih že sedem let zapovrstjo prireja Oddelek za slovanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani, organizirajo tudi drugi slavistični centri v naši državi in drugod po slovanskem svetu. Beograd je letos svoja prizadevanja za kulturo jezika in literature v tujini združil v Mednarodnem slavističnem centru SR Srbije. V tej organizaciji sodelujejo ugledni slavisti vseh treh filozofskih fakultet na ozemlju Srbije, beograjske, novosadske in prištinske. Temeljna naloga centra je pospeševati slavistično znanost doma in na tujem, skrbeti za kvalitetnost lektoratov srbskohrvatskega jezika na tujih univerzah, sodelovati z domačimi slavističnimi središči, povezovati katedre s srbsko-

hrvatskim jezikom in literaturami v tujini ter posredovati izmenjavo študentov in mladih znanstvenikov med domačimi in tujimi fakultetami.

Lansko srečanje s tujimi slavisti je bilo prvo v novi organizacijski obliki. Center je organiziral tri skupine seminarjev. Aprila je bil seminar z 32 udeleženci profesorji in študenti slavisti pečujške učiteljske šole. V drugi skupini je 60 študentov višjih letnikov in mladih znanstvenikov iz 16 evropskih in ameriških držav poslušalo predavanja iz srbohrvatistike od 1. do 20. septembra. In končno je 28 tujih in domačih znanstvenikov od 14. do 20. septembra razpravljalo o aktualni jezikovni in literarnozgodovinski problematiki, deloma vezani na